

## SMÄRRE MEDDELANDET

### ALVENA-HUVUDET

I *Fornvännen* 1933, s. 332 ff, har Anathon Bjørn tagit till orda för att inställa det av mig i *Mannus XXIV* omtalade djurhuvudet av brons från Alvena på Gotland i dess rätta kultursammanhang. Enligt Bjørn ingår Alvena-huvudet i en skandinavisk grupp, i vilken Danmark



Fig. 1.  
Älghuvud av brons från Alvena, Gotland. 1/1.



Fig. 2.  
Djurhuvud av ben från Šigirskoje-sjön, Perm, Ryssland. 1/2.

representeras av djurbilderna i Faardal-fyndet och Norge av bronsdjuren från Vestby. Denna — säges det — slutna och ytterst särpräglade nordiska figurgrupp har frambragts på nordiskt kulturområde under den sena bronsåldern, och idégrundvalen och den konstnärliga tillskyndelsen bör sökas på Hallstatt-kulturens område.

Min uppfattning av Alvena-huvudet har icke förändrats genom Anathon Bjørns inlägg. De hornprydda, starkt stiliserade huvudena i Faardals- och Vestby-fyndena avvika rätt betydligt från Alvena-huvudet och bilda

för ingen del en sluten grupp tillsammans med detta. Mulen är ej »omhyggelig utformad» hos de förra, jämfört med det senare. Däremot företer deras panna en bågig profillinje, så bågig, att den verkar onatur, vilket ej är fallet med Alvena-huvudet. Vid ögats stilisering hos det sistnämnda vill Bjørn icke fästa något avseende, under det jag anser det spela en väsentlig roll, när det gäller att finna jämförelseobjekt.



Fig. 3.  
Stenbocksfigur å stångbeslag av brons, Nordkina. 1/2.

Jag har sökt jämförelseföremål inom rysk bronsålder och äldre skytisk kultur och vill i bild bestyrka min uppfattning av Alvena-huvudets samhörighet med en östlig kulturkrets.

Fig. 1 återger ännu en gång huvudet från Alvena. I fig. 2 se vi det benhuvud av häst eller älg, som påträffats i Sigirskojesjön i Perm-guvernementet och som av ryska forskare hänföres till något av århundradena närmast före 800 före Kr. f. Det är hornlöst liksom Alvena-huvudet, har dess ögonform, en väl utvecklad mule, konvext hakparti, något konkav pannlinje och — märk väl — den tunna bandformade halsen.

Ett till den »skytiska» kulturen i Nordkina hörande stångbeslag (»pole-top») med djurbeslag (fig. 3), avbildat i *Man*, maj 1933, visar ett besläktat huvud av en stenbock. Av bilden att döma synes halsen vara bred och tunn, men möjligen urholkad. En besläktad stenbock (fig. 4) från Jenissej-guvernemetet tillhör samma kulturkrets och tyckes mig i sin rätt starka naturalism höra närmare samman med Alvena-huvudet än vad fallet är med Faardal- och Vestby-figurerna.



Fig. 4.  
Stenbocksfigur på klocka av brons,  
Jenissej, Sibirien. 1/2.

Om man i Faardal-typerna vill se å ena sidan ett samband med Alvena-huvudet, å den andra med skulpturer inom Hallstatt-kulturen, så kanske detta lättast kan förklaras därmed att den senare faktiskt är starkt påverkad österifrån. Jag anser mig i Norden, Centraleuropa och Norditalien kunna påvisa en rad former, som påverkats från så fjärran håll som Persien, nämligen ett antal bronsålders- och Hallstatt-föremål.<sup>1</sup> I här berörda fall vill jag nöja mig med att hänvisa till fig. 5, ett brynehandtag från Luristan, avbildat i A. Godards arbete *Bronzes du Luristan*, Pl. XII, 28. Det är intressant att jämföra både med Alvena- och Faardals-huvudena. Stiliseringen är något längre driven än hos Alvena-huvudet, men den »skytiska» ögonformen är densamma. Halsen är visserligen ej bandformig men starkt stiliserad.

<sup>1</sup> Jfr. T. J. Arne, *Luristan and the West (Eurasia IX)*.

Det synes mig alltså för tidigt att på grund av det nu föreliggande materialet vilja uppställa en nordisk grupp av djurskulptur under den yngre bronsåldern och framför allt att tolka Alvena-huvudet som en inhemsk form.

*T. J. Arne.*



Fig. 5.  
Beslag av brons med 2 stenbocks-  
huvuden, Luristan, Persien. 2/3.

## LINKÖPINGS DOMKYRKA

### OBSERVATIONER TILL »RANDANTECKNINGAR I ETT PRAKTVERK».

Linköpings domkyrka har under en mansålder varit föremål för iakttagelser och tydningsförsök av utgivaren av det verk, i vars marginal antikvarien Erik Lundberg gjort sina randanteckningar.<sup>1</sup> Icke desto mindre har nog byggnaden ännu behållit för sig själv en del av sin byggnadshistorias gåtor. De skriftliga dokumenten ge ju blott i ringa mån besked, och dateringen av de inhemska monument, som äga samband med Linköpingskatedralen, står väl ännu icke så fast att den bjuder absolut säkra hållpunkter. Om vi kunna komma till en i stort sett riktig relativ åldersbestämning av domkyrkobyggets många perioder, är redan detta betydelsefullt nog. Men just härvidlag är det som randanteckningarna vilja föra in en del osäkerhetsmoment. Biskop Bengts kor lämnas i fred, biskop Lars' långhusmurar få stå kvar, likaså det väsentligaste partiet från tiden kring 1300-talets mitt och det sengotiska koret med sina två byggnadsskeden

<sup>1</sup> Erik Lundberg, Linköpings domkyrka. Randanteckningar i ett praktverk. Fornvännen 1933, s. 202 ff.